

Er ging een keer een man van huis – Marike Hoekstra

Het project “Er ging een keer een man van huis” heb ik bedacht en uitgevoerd om verschillende redenen. Ten eerste wilde ik eens uitproberen hoe ik met kinderen van ongeveer 10 jaar een moeilijk onderwerp als verlies in een kunstproject kon introduceren zonder het expliciet te benoemen en kijken of het vanzelf naar boven zou komen.

Ten tweede wilde ik graag een kunstproject doen waarbij het proces voorop zou staan. Ik kreeg de kans om een project te beginnen zonder dat ik van te voren hoefde te overleggen met de leerkracht hoe lang het zou duren, of wat er allemaal zou gebeuren, of wat de kinderen zouden gaan maken.

Ik wilde vooral openstaan voor het proces van de kinderen en als kunstenaar met ze samenwerken.

Start

Van te voren heb ik alleen de start van het project bedacht, door een gedicht uit te kiezen van de Russische absurdistische dichter Daniil Charms, uit 1937. Ik associeer het gedicht met afwezigheid, met het missen van iemand (later las ik een artikel waarin me duidelijk werd dat het gedicht verwijst naar de verdwijningen van vijanden van Stalin naar de goelags). In de eerste bijeenkomst ben ik begonnen het gedicht voor te lezen, eerst in het Russisch en daarna in vertaling. We hebben over het gedicht gepraat, waar het volgens de kinderen over ging. We waren het er wel over eens dat het niet makkelijk zou zijn om het hele gedicht in een tekening te ‘verbeelden’. Ik heb de kinderen gevraagd of ze wel stukjes van het gedicht zouden kunnen verbeelden. In een groeps gesprek hebben we het gedicht in stukjes verdeeld, die elk volgens de kinderen wel zouden kunnen worden verbeeld. De kinderen had ik gevraagd om doosjes van huis mee te nemen (waardoor de kinderen en ouders dachten dat we zouden gaan knutselen). Op ieder doosje plakten we een sticker met een stukje gedicht. Met de leerkracht sprak ik af dat de kinderen af en toe iets voor de doosjes zouden mogen maken, tussen de andere lessen door. Verbeeldingen van tekstfragmenten volgens hun eigen interpretatie.

Er ging een man van huis

Er ging een keer een man van huis
Met een knuppel en een zak
De weg was lang
De weg was recht
Zijn ogen stonden strak

Hij liep rechtdoor, hij liep rechtuit
Liep zonder om te zien
Hij sliep noch dronk
En dronk noch sliep
En at niet bovendien

Toen kwam hij 's ochtend bij een bos
Een donkere wildernis
En sinds die dag
En sinds die dag
Weet niemand waar hij is

Als een van jullie hem soms ziet
Met anderen of alleen
Vertel het ons
Vertel het ons
Vertel het ons meteen

Daniil Charms, 1937, Rusland
Vertaling: R.J. Henkes

Proces

In de weken die volgden ben ik nog een paar keer in de klas geweest. Door te kijken wat er in de doosjes zat, kwam ik op verschillende ideeën voor inspiratielessen. Met die inspiratielessen wilde ik de kinderen bewust maken van de verschillende mogelijkheden en ze proberen los te maken van de figuratieve viltstifttekeningen, waar nou eenmaal niet ieder kind zich zo'n ster in voelt. Maar ik wilde ze ook kennis laten maken met

hedendaagse kunstenaars die op heel verschillende manieren met vergelijkbare thema's bezig zijn. Daaruit zijn een paar heel boeiende kringgesprekken ontstaan over kunstenaars als Sophie Calle, Christian Boltanski, Richard Long en Masao Okabe. Ook heb ik ze meegenomen naar een tentoonstelling van Frank Lisse in Arti. (zie pdf 'boekje voor de kinderen' dat na afloop aan alle kinderen is meegegeven)

Presentatie

De kinderen waren tijdens het project vooral bezig geweest met het thema en de betekenis van het gedicht en met een soort terloops maakproces. Tekeningen werden nooit gemaakt waar ik bij was en mochten anoniem in de doosjes worden gestopt. Ik had niet echt een opdracht gegeven, ik had ze alleen proberen aan te sporen niet te terughoudend te zijn.

Toen ik merkte dat de stroom tekeningen begon af te nemen, was de tijd aangebroken om het proces aan de kinderen te laten zien. Op een locatie buiten school kon ik een tentoonstelling inrichten. Ik heb alles wat door de kinderen gemaakt was zo opgehangen dat de stukjes gedicht weer een geheel werden: het gedicht van Charms in verbeeldingen. De tekeningen van de kinderen werden bouwsteentjes in een beeldgedicht. Het proces als product gepresenteerd. De tekst was aanwezig in een videomontage (zie filmpje Er ging een man van huis). Met een feestelijke opening met alle ouders, limonade en een toespraak werd het project afgesloten.

Evaluatie

Het project 'Er ging een keer een man van huis' is in mijn ogen geslaagd omdat het de kinderen op een procesmatige, inhoudelijke manier bij beeldende kunst en poëzie heeft betrokken. Op het gebied van beschouwing is het project aanzienlijk dieper gegaan dan gebruikelijk op de basisschool. In de beeldende verwerking was ruimte voor de spontane getekende notities van de kinderen, die door de presentatie in haar waarde is bevestigd. Een grotere diversiteit in beeldende verwerkingen zou kunnen worden bereikt door het project uit te breiden met het aanbieden van uitdagend beeldend materiaal zoals fotografie of ruimtelijk werken.

Marika Hoekstra, voorjaar 2010

Mocht u naar aanleiding van bovenstaande projectbeschrijving geïnspireerd zijn geraakt, dan zou ik graag het verslag van uw project lezen. Mail naar: marikehoekstra@tiscali.nl